

GENERAL BOFR: UVOD U STRATEGIJU

Francuski general u penziji Bofr, u svojoj knjizi pod naslovom »Uvod u strategiju«, razmatra, u stvari, strategiju kompletno i pažljivo, tako da ovaj naslov ne odgovara materiji koja je u njoj obrađena. On je najpre obradio strategiju sa opšteg aspekta, da bi u narednim poglavljima posebno razmatrao: klasičnu vojnu strategiju, atomsku i posrednu.

U uvodnom izlaganju autor ističe da je neophodno imati realnu strategiju koja treba da bazira na objektivnoj proceni svih elemenata koji utiču na njeno određivanje i da odgovara toj zemlji. Strategija ne treba da bude samo želja. Njen cilj mora biti određen na bazi objektivne procene i sopstvenih i mogućnosti eventualnog protivnika. Na početku razmatranja autor podvlači da strategija ne treba da bude jedinstvena doktrina, već metod mišljenja koji omogućuje da se događaji klasiraju i stepenuju po važnosti, a zatim da se odaberu najefikasniji postupci. Pošto je u savremenoj epohi rat postao totalan, tj. vodi se na svim domenima: političkom, ekonomskom, diplomatskom i vojnom, danas može biti govora samo o totalnoj strategiji, jer strategija nije više svojina samo vojnika. Na ovom planu autor naročito ističe veoma veliku važnost psihološkog faktora.

Analizirajući strategiju uopšte, on razmatra sve faktore koji čine ovaj pojam. Za strategiju kaže da je to *dijaleksička borba dveju volja (snaga) koje upotrebljavaju silu da bi rešile sukob*. Po njegovom mišljenju, ta definicija možda izgleda apstraktna, ali upravo na ovo mesto bi i trebalo postaviti strategiju da bi se bolje razumeo mehanizam njenih načela i principa koji se u njoj mogu otkriti. Ako je strategija borba dveju volja, na rešenje te borbe treba gledati kao na »događaj psihološkog karaktera«, kojim se želi ubediti protivnik da je otpočinjanje ili nastavljanje borbe nekorisno. Autor i još neki vojni pisci naročito ističu ovaj psihološki momenat, jer se rešenje normalno postiže vojničkom pobedom. Međutim, ona nije uvek neophodna, a često može biti čak i potpuno neostvarljiva, tako da se rešenje ponekad postiže i drugim sredstvima (slučaj Alžira). Postavljanjem problema na pravo mesto koje je, po mišljenju autora, psihološke prirode, omogućava se korektna procena faktora koji su od odlučujućeg značaja za postizanje rešenja.

Govoreći o raznim definicijama cilja strategije, autor smatra da je najprikladnija sledeća formulacija: *postići rešenje stvaranjem i iskorišća-*

Introduction à la stratégie, par le général Beaufre Française, izdanje Librairie Armand Colin, 103, Boulevard Saint-Michel, Paris V^e, 1963, god. str. 120.

vanjem situacije, s tim da se protivnik dovede do takvog moralnog rastrojstva koje će ga primorati da prihvati uslove koji mu se žele nametnuti. To je pravo značenje i opšta ideja dijalektike volja.

Analizirajući sredstva strategije, autor ukazuje na to da su ona veoma raznovrsna. Strategiji će stajati na raspolaganju čitav niz sredstava za postizanje rešenja, koja se uglavnom mogu svrstati u dve grupe: moralna i materijalna. Veština će se sastojati u tome da se, među raspoloživim sredstvima, odaberu odgovarajuća i da se njihova dejstva kombinuju kako bi se postigao jedinstven psihološki rezultat, dovoljno efikasan da proizvede odlučujući moralni efekat. Izbor sredstava zavisice od konfrontiranja protivnikovih slabih tačaka i sopstvenih mogućnosti.

Autor dalje govori o izradi strategijskog plana i ističe da je pri tome osnovno — tačno predvideti mogućno reagovanje protivnika na planirane sopstvene akcije i odrediti na koji način i kojim sredstvima mu treba parirati. Reagovanja mogu biti internacionalne ili nacionalne, moralne, političke, ekonomske ili vojne prirode. U svemu tome osnovno je obezbediti da se sopstveni plan odvija uprkos protivnikovom suprotstavljanju, a to znači da treba obezbediti i održavati slobodu akcije. Autor daje sledećih pet obrazaca za izradu strategijskog plana radi postizanja strategijskog rešenja:

a) Ako se raspolaze sa dovoljno sredstava i ako je strategijski objekat osrednjeg značaja, protivnik će prihvatiti uslove koji mu se žele nametnuti *neposrednom pretnjom*. Ovaj obrazac može da primeni onaj koji raspolaze nuklearnim naoružanjem, na bazi kojeg se i formira strategija odvracanja.

b) Ukoliko je strategijski objekat osrednjeg značaja, a ne raspolaze se sa dovoljno sredstava da bi se obezbedila neposredna pretnja, primeniće se plan zasnovan na manje ili više lukavim akcijama diplomatskog, političkog ili ekonomskog karaktera. Ovaj obrazac autor naziva *posrednim pritiskom*; Hitler ga je veoma obilato koristio pre nego što je krenuo u otvoreni rat. Ovaj obrazac obično upotrebljava onaj koji nema dovoljno slobode akcije.

c) Sledeći obrazac, prema autorovom mišljenju, jesu tzv. *postepena dejstva*. On se primenjuje kada se ne raspolaze dovoljnom slobodom akcije, kada su sredstva ograničena, a strategijski objekat je značajan. Obrazac postepenih akcija sastoji se u kombinovanju neposredne pretnje, posrednog pritiska i oružanih akcija sa ograničenim ciljem.

d) Četvrti obrazac primenjivao bi se kada je sloboda akcije velika, ali su raspoloživa sredstva za postizanje vojničkog rešenja ograničena. Cilj ovog plana *dugotrajne totalne borbe malog intenziteta je iscrpljivanje i zamor protivnika* koje on neće moći beskonačno dugo da izdrži. Ovaj obrazac primenjivan je u ratovima za nacionalno oslobođenje i dekolonizaciju.

e) Peti obrazac sastojao bi se u *žestokom sukobu čiji je cilj pobeda*, a primenjivao bi se kada se raspolaze sa dovoljno sredstava. Sukob bi morao da bude izražen snažnim udarom i da po mogućnosti traje što kraće.

Navođenjem ovih pet obrazaca autor nije želeo da istakne njihovu klasifikaciju, već da ukaže na raznovrsnost rešenja, između kojih strategija treba da zna da odabere najpogodnije, da omogući najbolje razumevanje pojedinih osobenosti strategijskog rezonovanja i istakne zabludu onih stratega koji su preporučivali samo jedan tip strategije.

Podela strategije. Autor smatra: iako je strategija jedinstvena u pogledu svog cilja i metoda, u primeni ona se deli na posebne strategije koje važe jedino za određen domen sukoba. Prema tome, postoji čitava piramida strategija na čijem se vrhu nalazi opšta (totalna) strategija koja je neposredno potčinjena vladi i čiji je zadatak vođenje rata u celini. Njena je uloga da odredi zadatke i kombinaciju pojedinih strategija — političke, ekonomske, diplomatske i vojne. Pored toga, u svakoj grani aktivnosti ima mesta i za posebnu kategoriju strategije. Upravo na tom nivou nalazi se i mesto gde se sjedinjuju zamisao i izvršenje, odnosno ono što se želi ili što treba učiniti sa onim što tehnički uslovi omogućavaju. Postoji i tzv. *operativna strategija* u svakoj grani delatnosti, koja treba ne samo da usklađuje ciljeve koje je odabrala opšta strategija sa određenim taktičkim ili tehničkim mogućnostima te grane, već i da usmerava razvoj taktike i tehnike i da ih prilagođava potrebama strategije. Tako, na primer, u klasičnoj strategiji kopnenih snaga, upravo na nivou operativne strategije, ispoljava se uticaj taktičkih i logističkih faktora (obim snaga u odnosu na prostor, taktička i strategijska pokretljivost, napadne i odbrambene mogućnosti). U zavisnosti od vrednosti ovih faktora određuje se oblik ratovanja (pokretni ili pozicijski rat, brzo vojničko rešenje ili iscrpljivanje itd.). Razmatranjem ovih raznih strategija autor je želeo da ukaže na kompleksnost ovog problema i ozbiljnost sa kojom se mora pristupiti analiziranju svih ovih faktora, što je neophodno kako za vođenje rata, tako i za očuvanje mira.

Principi strategije. Postavlja se pitanje da li strategija sadrži pravila koja mogu da posluže kao vodič u razmatranju prilikom izbora rešenja? Klasična vojna strategija pružala je takva pravila i čak je pretendovala da se ona smatraju opštevažećim, odnosno pravilima (zakonima) stalne vrednosti, dajući strategiji izvesnu postojanost koja je predstavljala kontrast neprekidnim promenama u taktičkim postupcima do kojih je dolazilo usled razvoja ratnog materijala.

Danas postoje jaki razlozi za sumnju u postojanost stalnih pravila strategije; ako bi takva pravila i postojala, ona bi predstavljala samo čvrstu osnovu kod strategijskog razmatranja, dok bi njihova primena stalno evoluirala. Iznoseći kako su i koja strategijska pravila određivana u pojedinim istorijskim epohama, autor zaključuje: u svakoj strategiji mogu se izdvojiti dva bitna elementa: a) izbor odlučujuće borbe i b) izbor manevra. Pošto obe strane teže istom cilju, igru će dobiti ona koja uspe da osujeti manevar protivnika, a da svoj izvede do određenog objekta. Drugim rečima, uspeće onaj protivnik koji obezbedi slobodu akcije. Ovaj cilj postiže se umešnom raspodelom raspoloživih snaga, određivanjem onoliko snaga za paraliziranje protivnikovog manevra koliko je to stvarno potrebno a, s druge strane, držanjem dovoljnih snaga za nanošenje odlučujućeg udara. Ova raspodela snaga u klasičnoj strategiji naziva se *ekonomijom snaga*. Rezimirajući izneto, autor dolazi do osnovne formule za postizanje strategijskog rešenja, odnosno do sledećeg zaključka: *dočepati se odlučujućeg objekta zahvaljujući slobodi akcije, ostvarenoj umešnom ekonomijom snaga.*

Govoreći o primeni strategije, autor ističe da je potrebno, s jedne strane, mnogo odlučnosti i hladnokrvnosti kako bi sve odluke bile dobro proračunate a, sa druge, čelična volja da bi se održao napor u postizanju određenog cilja. Ovi kvaliteti retko su objedinjeni u jednoj ličnosti i zbog

toga je mali broj pravih stratega, jer oni treba da su u isto vreme i mislioci i ljudi od akcije.

Mnogi stratezi su smatrali da je razvoj ratne tehnike osnovni faktor koji uslovljava razvoj strategije. Ne zapostavljajući razvoj tehnike i njen uticaj na strategiju, autor smatra da će napredak tehnike biti nekoristan ako se ona upotrebi u korist slabe strategije. Primer Francuske u Alžiru suviše je ubedljiv. To znači da postoji nešto što dominira tehnikom, a to je izbor taktike, koju strategija upravo i odabira. Pored toga što bira taktiku, strategija treba i da usmerava njen razvoj.

U drugoj glavi ove knjige autor obrađuje evoluciju klasične vojne strategije. An naglašava da se osnovno u klasičnoj vojnoj strategiji sastojalo u tome da se shvate, pre nego što to poče za rukom protivniku, promene do kojih je došlo u ratu i da se, na osnovu toga, predvidi uticaj novih faktora. Suštinsko pitanje vojne strategije sastoji se u potpunom razumevanju odlučujućeg karaktera evolucije u oružanim snagama.

Govoreći o strategiji bitke, autor daje ovakav sud: armija je organizovana gomila čija snaga leži u disciplini i međusobnom poverenju. Po njegovom mišljenju, psihološki momenat je presudan. Veština se sastoji u tome da se ojača ili održi psihološka veza u sopstvenim jedinicama a, s druge strane, da se ta veza oslabi kod protivnika. Ovo se postiže veoma raznovrsnim sredstvima i načinima (na primer, stravičnim pištanjem »štuka« prilikom napada, manevrom, primenom iznenađenja itd.), što sve treba da dovede do brutalnog slamanja protivnikovog morala.

U trećoj glavi obrađuje se atomska strategija. Tu se razmatra osnovni uticaj nuklearnog naoružanja na vođenje rata, na upotrebu oružanih snaga i očuvanje mira, pri čemu se naglašava da je ovo oružje unelo revolucionarne promene na ovom polju. S obzirom na njegovu strahovitu razornu snagu i veoma veliki domet, sada više nema odnosa između snage i mase. Dok je ranije, na primer, trebalo 1.000 aviona da bi Hamburg bio uništen ili svi topovi jedne armije da bi se uništio Berlin, danas svaki od ovih ciljeva može biti uništen jednim nuklearnim udarom. Na toj bazi autor i postavlja pitanje kako se može zaštititi od takve rušilačke moći ovog oružja. Po njegovom mišljenju, postoje samo četiri mogućna načina:

- a) preventivnim uništavanjem protivnikovog oružja (neposredno ofanzivno sredstvo);
- b) presretanjem nuklearnih projektila (defanzivno sredstvo);
- c) fizičkom zaštitom od efekata eksplozije (defanzivno sredstvo);
- d) pretnjom represalijama (posredno ofanzivno sredstvo).

Analizirajući posebno svaki od ovih načina, autor zaključuje da je najefikasniji način »pretnja represalijama«, jer je preventivno uništavanje protivnikovog oružja veoma neizvesno zbog velikog broja rasturenih ciljeva, što treba prvi otpočeti napad, a nimalo nije zgodno unapred se deklarirati kao agresor, i što je veoma problematično računati na efikasan odgovor sopstvenih snaga nakon pretrpljenog udara.

Presretanje nuklearnih projektila veoma je teško ostvariti, jer svakom tehničkom napretku u presretanju sledi novi napredak u probijanju kroz vazдушnu odbranu. Ovo je i dovelo do »trke u naoružanju« kroz koju se nastoji da se nadmaše mogućnosti neprijateljevog ratnog materijala. U stvari, svrha ovakve akcije nije borba niti uništavanje neprijateljevih ci-

ljeva, već nastojanje da protivnikova sredstva zastare i nametnu mu se ogromni rashodi. Pošto trka u naoružanju još nije završena, uspeh u presretanju ostaje za sada neizvestan.

Autor smatra da je fizička zaštita veoma problematična, prilično teška i da ne daje adekvatan efekat. Prema tome, on se opredeljuje za pretnju odmazdom, odnosno za »strategiju odvrćanja«. Za ovo treba imati dovoljno snažnu udarnu silu kako bi se neprijatelj odvratio od upotrebe svoje udarne sile.

U čemu se sastoji odvrćanje? Pre svega, ono se zasniva na jednom materijalnom činiocu: treba imati veliku razornu moć, precizna sredstva i dovoljan kapacitet radi uspešnog probijanja kroz neprijateljevu vazдушnu odbranu. S obzirom na to da su materijalni činioци prilično neizvesni, vrednost odvrćanja ne sastoji se u kapacitetu sile, već u kapacitetima koji mogu da opstanu. Otuda i koncepcija opstanka koja se sastoji u ostvarivanju munjevite uzbune (veliki radari, sateliti, automatski prenos, elektronske mašine za računanje itd.), u zaštiti sredstava za lansiranje nuklearnog oružja, u pokretljivosti tih sredstava (atomske podmornice), u poletanju aviona i otvaranju vatre pre dolaska neprijateljevog talasa (avioni u vazdušnoj patroli, rakete sa čvrstim gorivom), u zaštiti sredstava za lansiranje nuklearnog oružja betonom (tako da se neprijatelj prisili da utroši veliki broj projektila na svaki cilj) i u rasturanju sredstava za lansiranje.

No, sve ovo je manje važno od mnogo uverljivijeg, po mišljenju autora, psihološkog činioца. Treba težiti da se neprijatelj toliko zastraši da ne upotrebi svoju udarnu silu (za ovo treba imati dovoljan kapacitet razorne moći), a zatim da se uveri da će se odmazda (u vidu protivudara) moći izvršiti.

Koncepcija dovoljnog kapaciteta razorne moći, sa psihološkog gledišta, svela se posle niza diskusija na taktiku »protiv snaga« i »protiv gradova«. Autor smatra da je taktika »protiv snaga« veoma rizična, jer se nesigurno ostvaruje, pored ostalog, i zbog sve većeg usavršavanja taktike opstanka (preživljavanja), a da je taktika »protiv gradova« mnogo lakša i jeftinija za realizovanje. On je mišljenja da se, usled neujednačenog kapaciteta razorne moći članova atomskog kluba, ravnoteža može uspostaviti drugim oblikom ubeđivanja: strepnjom da čak i najslabiji ne preduzme odmazdu.

Kako autor zamišlja ovu operaciju ubeđivanja?

Prva njena faza sastojala bi se u davanju realne podloge toj odmazdi, koja bi joj dala priličnu verovatnoću. To je ono što se naziva *verodostojnošću* koja rezultira ne samo iz vrednosti materijalne jednačine, već i iz poređenja između rizika i onoga što se ulaže u to. Da bi objasnio ovo poređenje, autor uzima kao primer eventualan sukob između jedne velike i jedne male zemlje. Ako bi mala zemlja bila napadnuta, ona bi igrala na sve ili ništa; međutim, velika zemlja bi izvukla malu korist osvajanjem male zemlje, dok bi njeni gubici bili nesrazmerni ulogu.

Druga faza ubeđivanja zasnivala bi se na tezi *nerazumnosti*, tj. uveravanju eventualnog protivnika da bi svojom upornošću da se bori do kraja srljao u propast. Prirodno je što u upornosti svako »blefira«, samo je pitanje — do koje tačke. Sve to dovodi do veoma suptilne dijalektike da bi se ocenila verovatnoća protivnikovog reagovanja — u zavisnosti od njego-

vih sredstava i njegove volje da ta sredstva i upotrebi, odnosno u zavisnosti od njegovog mišljenja o sredstvima i volji suprotne strane da takva sredstva upotrebi.

Iz ove gomile hipoteza, procena zasnovanih na pretpostavkama i kompleksnim intuicijama, proizilazi samo jedan siguran faktor, a to je *neizvesnost* koja predstavlja glavni činilac odvrtaćanja od napada. Nju treba razvijati sejanjem sumnje o sopstvenim pravim namerama, preduzimanjem odgovarajućih materijalnih priprema i stvaranjem mogućnosti da ih eventualni protivnik upozna, pri čemu treba strogo izbegavati svaku akciju ili igru zbog koje bi otpala neka od hipoteza kojih se neprijatelj plaši.

U daljem izlaganju koncepcije odvrtaćanja, autor smatra da sva ova sredstva ostvaruju ipak samo izvestan stepen odvrtaćanja od napada; naime, pošto oba eventualna protivnika raspolazu nuklearnim naoružanjem, postoji izvestan stepen u slobodi akcije svakog od njih da napad otpočne manjim, čak i perifernim akcijama. Postojanje takve slobode akcije dovodi do otvaranja novog sektora u strategiji odvrtaćanja od napada, čiji bi cilj bio da se drugim sredstvima dejstva *upotpuni odvrtaćanje od nuklearnog napada*, kako bi se smanjila ili sprečila svaka sloboda akcije.

Ovo se može postići ili prikazivanjem eventualnom neprijatelju vojne snage koja je u stanju da osujeti operacije koje bi on mogao da povede — postojanje raznih »štitova«, »udarnih korpusa« i sl., ili stvaranjem i održavanjem opasnosti od pristupanja odmazdi — ako dođe do lokalnog rata. Ova pretnja, tzv. idenje u krajnost, stvara neizvesnost u pogledu veličine onoga što se ulaže, a ovi ulozi mogu da izgledaju na prvi pogled čak i ograničeni.

Uprkos svih napora u pogledu odvrtaćanja od napada, niko ne može garantovati da rat neće izbiti. Ako do njega dođe, kakva bi bila strategija atomskog doba? Ovo je pitanje koje autor obrađuje u delu knjige pod naslovom »Strategija rata«.

U početku, kada se strategija odvrtaćanja od napada zasnivala na masovnim odmazdama, strategija vođenja rata mešala se sa strategijom odvrtaćanja od napada. Po toj koncepciji najpre bi se sproveo plan »vatrometa« da bi se protivnik odvratio od napada. Njegov rezultat bila bi ogromna razaranja na obe strane. Pošto se pri tome pretpostavljalo da bi jedan od protivnika bio izbačen iz stroja, tj. posle primene tzv. »strategije prebijene kičme«, faza dovršetka protivnika obuhvatila bi raščišćavanje sa njegovim »ostacima«. Na taj način rat bi dobio vid racionalnog džinovskog razaranja, posle čega bi došla faza eksploatacije uspeha, koju je veoma teško predvideti zbog neizvesnosti u pogledu rezultata onoga što se naziva »nuklearnom razmenom«. Ovakvo gledište još znatno utiče na vojne koncepcije i doprinosi sticanju približne slike rata.

Prema mišljenju autora — generala Bofra, postoji vrlo mala verovatnoća da bi došlo do masovnog nuklearnog napada, jer ako bi on izazvao uzajamno razaranja, u čemu bi se sastojala korist od primene takve strategije? Ovakav napad mogao bi uslediti samo kada bi jedna strana bila sigurna da će uspeti da protivnika izbacii iz stroja prvim talasom, a to je malo verovatno. Znači, najverovatnija je pretpostavka da će protivnik otpočeti neprijateljstva nekom manje-više ograničenom akcijom. U tom slučaju postavlja se pitanje — kakav bi bio protivudar? Odgovor na to pitanje izazvao je prilične diskusije. Jedni smatraju da treba težiti ograničavanju

sukoba, dok su drugi mišljenja da bi ova težnja smetala odvrtaćanju od napada, jer je jedino mogućnost masovnog napada u stanju da spreči napadača da otpočne ograničeni napad. Autor energično zastupa gledište da bi protivudar izazvao strahovita razaranja pri svakoj hipotezi. Zbog toga se bivši predsednik SAD Kenedi i pridružio onima koji se suprotstavljaju protivudaru masovnom odmazdom, a general Tejlor je na bazi toga i razradio strategiju »elastičnog ratovanja« ili »promenljivog reagovanja«, koja se svodi na to da će se na svaku akciju odgovoriti reagovanjem snaga koje su u stanju da parališu napadača, tj. upotrebom samo najnužnijih snaga.

Ovakvoj strategiji autor stavlja sledeće primedbe:

a) ograničeni sukobi odvijali bi se na teritoriji izvesnih zemalja koje svakako ne bi želele da budu bojišta ograničenih sukoba i da se na njihov račun prave nagodbe;

b) lokalni sukobi onemogućavaju realizovanje strategije odvrtaćanja od napada.

U zaključku ovih razmatranja on kaže: nikada ne možemo biti sigurni da neće doći do upotrebe sve jačih, pa i najjačih oružja, čak ni u strategiji čija je jasna namera ograničavanje sukoba, niti se zone koje se žele sačuvati mogu poštediti bezbednošću zona u kojima bi se vodile prve bitke. U svakom slučaju, koncepcija ograničene strategije ratovanja ne sme da dovede do određivanja unapred, s jedne strane, »bojišta« u kojima agresija ne bi pokrenula odmazdu, a, sa druge, do »svetilišta« zaštićenih pretnjom masovnih odmazdi. Stoga treba uzeti da će se žestoki sukobi u nuklearno doba normalno svoditi na dve vrste ratovanja: a) u osetljivim zonama — na ograničene akcije, možda veoma žestoke ali kratkotrajne, kojima se teži da se protivnička strana stavi pred svršen čin, čemu bi odmah usledili pregovori i, b) u ivičnim zonama — na duže i srazmerno malog intenziteta sukobe kojima se teži iznuravanju klasičnog ili revolucionarnog tipa, tj. sukobe kao što su bili oni u Sinaju, Koreji, Indokini, Laosu. Svaka druga vrsta rata bez sumnje bi vrlo brzo evoluirala ka upotrebi sve jačih, pa i najjačih oružja.

Međutim, bilo bi nesmotreno verovati da bi odvrtaćanje — time što postoji nuklearno oružje — moglo da spreči oružane sukobe.

S obzirom na to da je opšti nuklearni sukob, po mišljenju autora, malo verovatan, odnosno da do oružanih sukoba manjeg obima može doći, postavlja se pitanje — kakvi će to sukobi biti? To je predmet autorovog razmatranja u poglavlju knjige pod naslovom »Posredna strategija«.

Ovo poglavlje je posebno interesantno jer u njemu autor razvija svoju tezu vođenja rata u savremenim uslovima. Da bi bolje objasnio svoju zamisao posredne strategije, on najpre objašnjava pojam *posrednog približavanja* koje se sastoji u tome da neprijatelju ne treba suprotstavljati snage u direktnom sukobu pre nego što se on nepredviđenim približavanjem, zaobilaznim pravcima itd. iznenadi, uznemiri i dovede u nepovoljan položaj. Kao primere, autor uzima Aleksandra Velikog koji se dokopao najpre Babilona i Egipta pre nego što je upao u Persiju, kao i Scipiona Afrikanca koji je najpre osvojio Španiju pa zatim napao Kartaginu; autor ovde svrstava i savezničko iskrcavanje u severnoj Africi 1942. god. U stvari, ovaj manevar posrednog približavanja nameće se onom protivniku koji nije dovoljno jak da bi pobedio u bici na zemljištu koje je druga strana izabrala.

Stalna, osnovna ideja posrednog približavanja sastoji se u sledećem: preokrenuti odnos suprotstavljenih snaga pre bitke manevrom, a ne borbom. U klasičnoj vojnoj strategiji ova ideja se objašnjavala manevrom u geografskom smislu (*posredno približavanje*). U današnje vreme ovaj pojam je mnogo širi i s pravom se može govoriti o *posrednoj strategiji* koja je veoma kompleksna i veoma efikasna. Vrlo često mnogi nisu mogli da shvate njene karakteristike i zbog toga autor smatra da je veoma interesantno razmotriti njen mehanizam. Tome on i posvećuje priličan broj stranica svoga razmatranja o strategiji. Razlika između posrednog približavanja i posredne strategije leži u tome što je cilj posrednog približavanja vojna pobjeda, dok je samo priprema posredna. Međutim, posredna strategija očekuje rešenje drugim sredstvima, a ne vojnom pobjedom.

Posebna karakteristika posredne strategije leži u tome što u okviru nje sloboda akcije ima naročito važno mesto. Zbog toga, kako to autor doslovce kaže, »posredna strategija se javlja kao *veština najboljeg korišćenja veoma male slobode akcije kako bi se izbeglo protivnikovo odvracanje atomskim oružjem i postigli odlučujući rezultati uprkos, često, krajnjem ograničavanju vojničkih sredstava koja bi se tu mogla upotrebiti*«. Osnovni element ove strategije sastoji se u određivanju granica slobode akcije i to ne u odnosu na operacije koje će biti preduzete u određenoj zoni, već u odnosu na spoljni svet, na faktore koji će eventualno uticati van ove zone; autor ovde misli na: ocenu vrednosti nuklearnog odvracanja uopšte, ocenu međunarodnog reagovanja, moralne mogućnosti protivnika i njegovu osetljivost kako na preduzete akcije, tako i na spoljni pritisak. Dakle, uspeh akcije zavisi od uspeha manevra vođenog na svetskoj »šahovskoj tabli« ili, kako to autor naziva, *spoljnog manevra*. Osnovna ideja spoljnog manevra sastoji se u tome da se, paralisanjem protivnika bezbrojnim načinima odvracanja, obezbedi što veća sloboda akcije. Reč je, dakle, o jednom psihološkom manevru, pri čemu se za postizanje cilja koriste sva sredstva: politička, ekonomska, diplomatska i vojna.

No, sva ta sredstva mogu biti efikasno upotrebljena samo ako su ostvarena ova dva uslova: pre svega, vojne snage odvracanja (nuklearne ili klasične) moraju predstavljati u celini dovoljnu pretnju kako bi se mogla paralisati sva reagovanja, a, zatim, skup predviđenih akcija mora biti deo političke linije brižljivo izabrane da bi predstavljala povezanu celinu.

Kada je na taj način obezbeđena izvesna sloboda akcije, na red dolazi koncepcija manevra koji treba izvršiti u određenom geografskom prostoru gde se žele postići izvesni rezultati. Ovo autor naziva *unutrašnjim manevrom*. Tu se problem svodi na tri stvari: materijalna sredstva, moralne snage i trajanje manevra. Ako su materijalna sredstva znatno nadmoćnija od protivnikovih, moralne snage mogu biti slabije i manevar može trajati vrlo kratko. Ako su, naprotiv, materijalna sredstva mala, ona moraju biti nadoknađena veoma snažnim moralnim snagama, a manevar će neminovno biti dugotrajan. U prvom slučaju, zahvaljujući nadmoćnosti snaga i slobodi akcije, strategijskim manevrom se teži da se što pre ostvari delimičan rezultat, zatim dolazi do prividnog prekida u njegovom izvođenju pre nego što se preduzme druga operacija. Tako je Hitler postupao od 1936. do 1939. godine.

U drugom slučaju, cilj strategijskog manevra je zauzimanje nekog objekta — ponekad veoma značajnog — i to ne toliko vojničkom pobjedom

koliko odugovlačenjem sukoba, zamišljenog tako da postane sve teži za protivnika. To je *manevar iscrpljivanja* koji je, kao što ističe autor, tako uspešno primenjen u Kini. Rat u Alžiru pruža još svežiji primer za ovo. Razume se da su moguće sve kombinacije između ova dva ekstremna obrasca primene strategijskog manevra. Manevar iscrpljivanja odvija se istovremeno na dva plana: s jedne strane, na materijalnom planu oružanih snaga i, s druge, na planu psiholoških akcija. Na materijalnom planu osnovna je stvar znati dugo izdržati sa minimalnim materijalnim sredstvima, jer, kao što to tvrdi autor, uz materijalnu inferiornost može se izdržati samo ako se odlaže borba i primenjuje taktika uznemiravanja da bi se sukob održao. Ovaj način vodi gerili. Na psihološkom planu, opet, osnovno je znati izdržati. Pri tome je neophodno da su moralne snage branioca i stanovništva veoma jake i da se održavaju na visokom nivou. Dakle, osnovno je — moral. Upravo, neprijatelja treba dovesti dotle da popusti pred iscrpljivanjem. Ova složena psihološka akcija počiva na dva glavna elementa: osnovnoj političkoj liniji i izboru psihološke taktike. Osnovna politička linija mora biti u skladu sa političkom linijom potrebnom u odnosu na spoljni manevr. Ona mora biti takva da može mobilisati na borbu sve latentne snage naroda. Psihološka taktika obuhvata primenu danas dobro poznatih tehnika propagande, pridobijanja i organizovanja stanovništva, njegovog čvrstog okupljanja i brižljivog održavanja tog jedinstva.

Prema tome, zahvaljujući spoljnjem i unutrašnjem strategijskom manevru, koji bi se odvijali u savršenoj simbiozi, sukob, najpre manji, može se zatim razvijati i trajati. Ako se spoljnim manevrom postigne neophodan minimum odvratanja i ako unutrašnji manevr ne bude od početka ugušen, postoje najbolji izgledi za pobedonosni ishod. U najboljem slučaju, sukob će se završiti odustankom protivnika od borbe (Tunis, Maroko, Alžir). Ako se spoljnim manevrom ne spreči spoljna intervencija drugih sila, sukob će se završiti kompromisom u formi podele (Izrael, Indokina). Ako se spoljnim manevrom ne obezbedi dovoljna unutrašnja akcija i ako se protivnik prihvati borbe, ide se ka neuspehu (Kenija, Malezija).

Autor tvrdi da je ova koncepcija od 1935. godine naovamo stalno primenjivana i da je donosila uspeh. Posle neposredne strategije u periodu 1939—1945. godine, na scenu je ponovo stupila posredna strategija, ali ovoga puta više u formi manevra iscrpljivanja, koji su sa nejednakim uspehom primenjivale pojedine velike sile. Svoju koncepciju autor ovako obrazlaže: Suština posredne strategije sastoji se u zadobijanju slobode akcije. Da bi se ona mogla ostvariti, napor treba usmeriti na stvaranje posrednih sredstava koja će tu slobodu obezbediti. Dakle, napor treba da bude usmeren na spoljni kontra-manevar koji se sastoji u nastojanju da se realizuje najveće moguće dopunsko odvratanje u sklopu opšteg nuklearnog odvratanja. Izbor ovih odvratanja može biti veoma raznovrstan i zavisi od situacije. Iz ovoga proizlazi politička linija koja, u stvari, treba da odredi ideološke i geografske pozicije koje treba braniti i one sa kojih se misli uputiti pretnja. Ovde treba uočiti da bi politička linija čisto odbrambenog karaktera imala slabu vrednost odvratanja, pošto ključ ovoga leži u kapacitetu pretnje. Stoga je, po mišljenju autora — generala Bofra, potrebna apsolutna ofanzivna politička linija, a to na ideološkom planu predstavlja neophodnost da bi se mogle efikasno napasti slabe tačke protivnikovog ideološkog sistema. Na tom planu, nastavlja autor svoje zaključke, Zapadu

nedostaju »udarne psihološke snage«. Suštinski element psihološkog plana odvrćanja sastoji se u uspostavljanju prestiža zapadne civilizacije, čiji je neophodan osnovni element zajednička politika Zapada. Autor ne vidi mogućnost da se ona postigne kroz sadašnji sistem NATO-a koji ima čisto vojne ciljeve, ni kroz OUN. Zbog toga predlaže: »apsolutno je neophodno da Zapad ima svoju organizaciju čiji će zadatak biti da izradi globalnu strategiju«. Drugi element zapadnog prestiža sastoji se u potrebi ubeđivanja sveta u budućnosti zapadne civilizacije. Treba odabrati geografske rejone i na njih staviti težište u pogledu odbrane i pretnje ili eventualnog napada na njih. Ovaj izbor treba da obuhvati, s jedne strane, rejone koji predstavljaju sopstvenu slabu tačku, a sa druge, one koji bi mogli da postanu protivnikova osetljiva tačka i, konačno, one gde bi eventualna akcija bila laka.

To je, u osnovi, autorova koncepcija vođenja rata u savremenim uslovima. Sva prethodna poglavlja njegove knjige služe, manje ili više, kao uvod u ovo poslednje — »posrednu strategiju« — kome je poklonio posebnu pažnju. General Bofr pretenduje da je pronašao formulu kako će zapadne civilizacije izići kao pobednik, a da to ne izazove opšti svetski nuklearni konflikt. Činjenica je da na Zapadu ova koncepcija ima dosta pristalica i da se ona već u praksi, tu-i-tamo, primenjuje. Malo je verovatno da je i sam autor ubeđen u njenu realnost, jer su apetiti napadača nezajažljivi i on se neće zadovoljiti sa malim. Vremena iz perioda uoči drugog svetskog rata veoma su poučna upravo i na planu posredne strategije. Dok je mogao drugim sredstvima, a ne vojnim, Hitler je grabio objekat za objektom; no, ni to nije trajalo beskonačno, pa je otišao u krajnost. U toj krajnosti nije birao sredstva, već je išao do upotrebe, za ono vreme i »najačih oružja«. Ko garantuje da do toga neće opet doći? Autor u ovom delu ničim ne dokazuje da se tako nešto ili slično neće dogoditi i u nekom ponovljenom slučaju.

Iv. MIL.